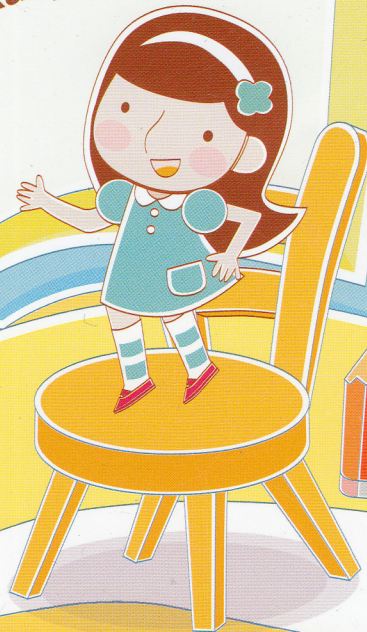

Nijolė Bražienė

LIETUVIŲ KALBOS ATMINTINĖ PRADINUKUI

Pradinuko
mokslai

- Žodžių reikšmės
- Rašybos taisyklės

UDK 808.82(075.2)

Br-143

Recenzavo: doc. dr. mokytoja ekspertė Danutė Kiseliova

Druskininkų „Ryto“ gimnazijos mokytoja ekspertė Izabelė Ūsienė

Dailininkė Alina Norkuvienė

Viršelio dailininkė Sigita Valančiūtė

SL 2031. 2010-08-08. 2 sp. l. Tiražas 2000.

Išleido S. Tumėno leidykla „Šiaurės Lietuva“,

Medelyno g. 57, LT-76229 Šiauliai

(tel. nr. 8 686 35112)

Mūsų svetainė www.siaureslietuva.lt

Printed in Lithuania

ISBN 978-9955-863-32-8

© Nijolė Bražienė, 2010

© S. Tumėno leidykla „Šiaurės Lietuva“, 2010

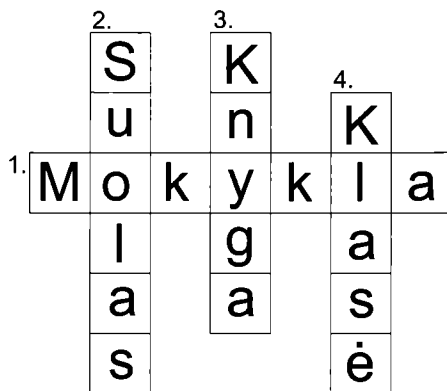
TURINYS

I. APIE ŽODŽIŲ REIKŠMES	4
Žodžių reikšmių įvairovė	5
Vaizdingi posakiai	6
Sinonimai	7
Antonimai	9
II. ŽODŽIŲ VARDAI	10
III. ŽODŽIŲ SANDARA	11
IV. ŽODŽIŲ DARYBA	12
Kuo skiriasi žodžiai ir jų reikšmės?	12
Sudurtiniai žodžiai	14
V. RAŠYKIME PAGAL TAISYKLES	15
Priešdėlių są- ir į- rašyba	15
Priešdėlių ap- , at- , iš- , už- rašyba	16
Priesagų -el- , -ot- , -uot- rašyba	17
Priesagų -esn- , -iaus- , -et- , -iav- rašyba	18
Priesagų -iai , -yti rašyba	19
Galūnių rašyba	20
Vardininkas (Kas? Koks? Kokie?)	20
Naudininkas (Kam? Kokiai?)	21
Galininkas (Ką vieną? Kokį vieną?)	23
Daugiskaitos kilmininkas (Ko daug? Kokių daug?)	24
Vietininkas (Kur? Kame? Kokiame?)	25
Vietininko galūnės -ose ir -uose	26
Įsidėmėtinios galūnės (Mane – manęs ir kt.; 11–19; 40–90)	26
Veiksmazodžių galūnės (Ką veikia? Ką veikei? Ką veiktu, jei galėtu?)	27
Mišrieji dvigarsiai	29
Neaiškiai tariami priebalsiai	30
Ž ir Z rašyba būsimąjo laiko veiksmazodžiuose	30
Minkštumo ženklas	31
Įsidėmėtinios rašybos žodžiai	32

I. APIE ŽODŽIŲ REIKŠMES

Patikrink, ar teisingai įrašytos žodžių reikšmės.

1. Pastatas, kur mokoma.
2. Baldas klasėje sėdėti.
3. Susiūti popieriaus lapai su spausdintu tekstu.
4. Mokomasis mokyklos kambarys.

Perskaityk latviškai parašytą eilėraštį. Apie ką jame rašoma?

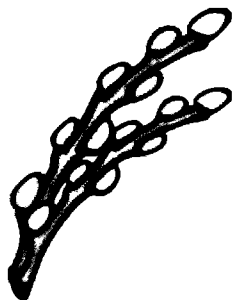
Sarmotas ir mūsu ziemas,
Visur sniegi, cit nekās.
Un, kad vakars atnāk ciemos,
Bērni klausās pasakas.

(S. Nēris; vertē B. Saulytis)

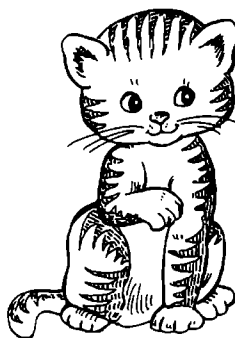
Lietuvių ir latvių kalbos giminiškos. Todėl supratote, kad eilėraštis apie žiemą, sniegą, vakarą, pasakas. Tik tiek aišku, nes nežinote visų žodžių reikšmių.

Raidėmis ā, ē, ī, ū žymimi ilgieji balsiai.

ŽODŽIŲ REIKŠMIŲ ĮVAIROVĖ

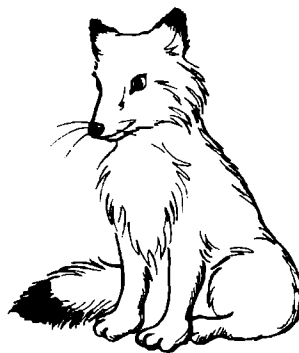
Karklo kačiukai

Kačiukas

**Gudrus, suktas, mokantis
pataikauti žmogus (lapė)**

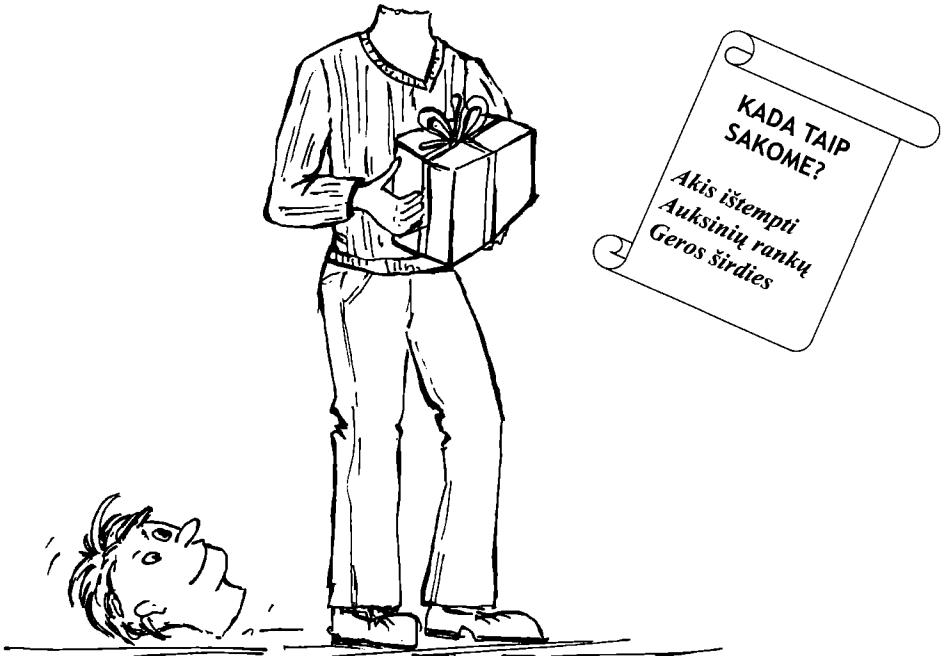

Lapė

VAIZDINGI POSAKIAI

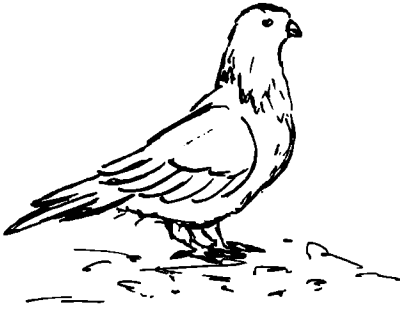

Vedžioti už nosies

Pametė galvą

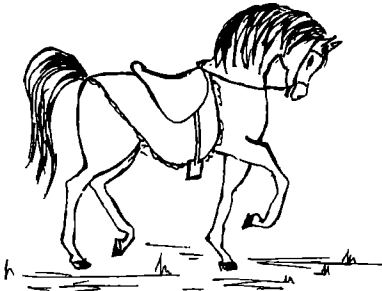
SINONIMAI

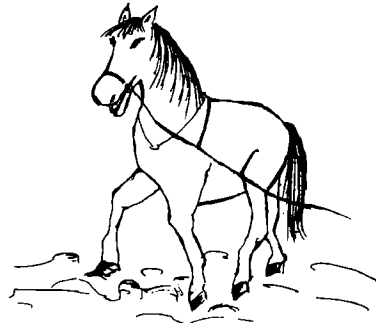
Balandis
Karvelis

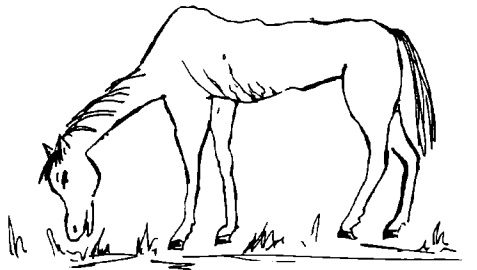
Zuikis
Kiškis

Žirgas

Arklys

Kuinas

SINONIMAI

Eina

**Sliūkina, velkasi,
pėdina...**

**Skuodžia, lekia,
dumia...**

Bėga

Tai įdomu

Daugiausia sinonimų turi veiksmažodžiai. Veiksmažodis *žiopsoti* turi 12, *bijoti* – 13, *degti* – 14, *lyti* – 20 (dulkti, purkšti, lašnoti, krapnoti, lynoti, pilti, pliaupti, šliaukti...) sinonimų.

ANTONIMAI

Įsižiūrėk į piešinį ir pasakyk kuo daugiau priešingos reikšmės žodžių, pvz.: viršūnė – papėdė, kopti – leistis...

Žodžiai priešai

Įsidėmėk, kaip susidaro antonimų poros.

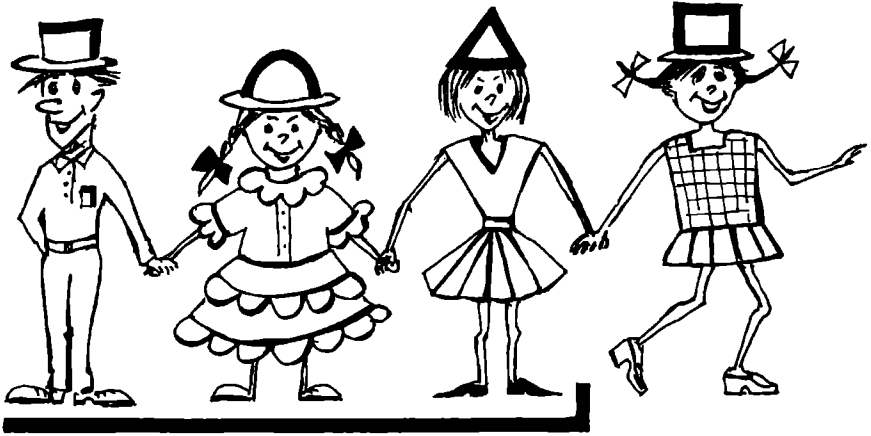
Laimė – nelaimė	Įeiti – išeiti	Drąsa – baimė
Geras – negeras	Atidaryti – uždaryti	Siauras – ilgas
Grižti – negrižti	Palįsti – išlįsti	Šąla – šyla
Daug – nedaug	Popiet – priešpiet	Aukštyn – žemyn

II. ŽODŽIŲ VARDAI

KALBOS DALYS	
DAIKTAVARDŽIAI Kas?	Mokinys, knyga, pieštukas, gėlė, rasa, Vilnius, Šiauliai, Nemunas, Ramunė, žiema, diena, valanda, miegas, liga, laimė...
VEIKSMAŽODŽIAI Ką veikti? Ką veikia? Ką veikė? Ką veidavo? Ką veiks?	Bėgti, eiti, nešti, vesti... Įbėga, įeina, įneša... Išbėgo, išsuko, iššoko... Nešdavo, pirkdavo, vesdavo... Rašys, išgis, veš, dirbs...
BŪDWARDŽIAI Koks? Kokia? Kokie? Kokios?	Baltas, raudonas, juodas, žalias... Apvalus, pailgas, aukštas, žemas... Saldus, kartus, rūgštus... Senas, jaunas, vakarykštis...
SKAITVARDŽIAI	Vienas, viena, du, dvi, trys, dešimt, penkiolika, šimtas... Pirmas, pirma, devintas, devinta...
ĮVARDŽIAI	Aš, tu, jis, ji, mes, jūs, jie, jos...
PRIEVEIKSMIAI	Gražiai, puikiai, bjauriai, aukštyn, žemyn, kairėn, dešinėn...
JUNGTUKAI	Ir, o, bet, tačiau, kad, nes, kai...
PRIELINKSNIAI	Į, prie, už, su, ant, po, prieš...
IŠTIKTUKAI	Triokšt, tykšt, šlept, brinkt...
JAUSTUKAI	Ach! Oi! Ei! Ak! Brr! Fui! Och! Ot! Oho! Et! AČIŪ!

III. ŽODŽIŲ SANDARA

Pa-

-sak-

-ėl-

-ė

Pasakėlė

Kokių dar žodžių galūnių žinai?

IV. ŽODŽIŲ DARYBA

KUO SKIRIASI ŽODŽIAI IR JŲ REIKŠMĖS?

zylė

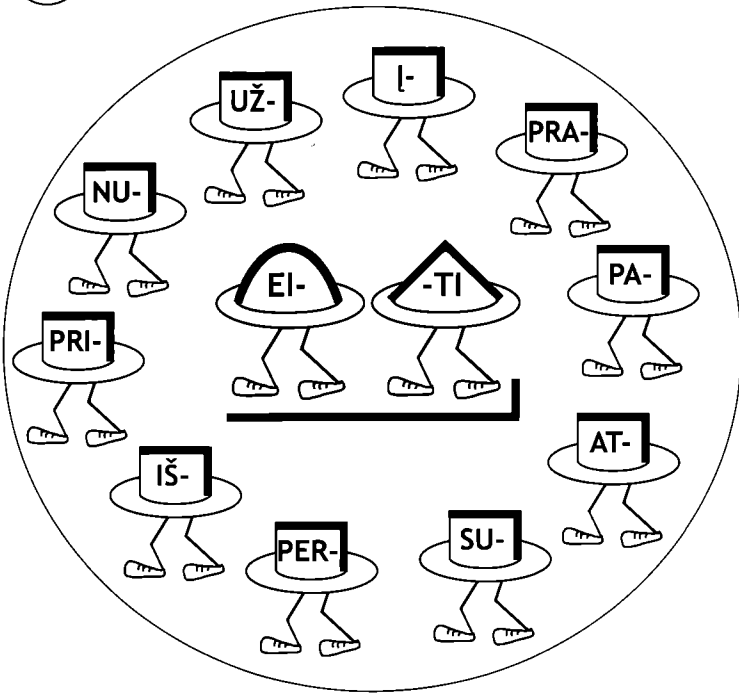
zylutė

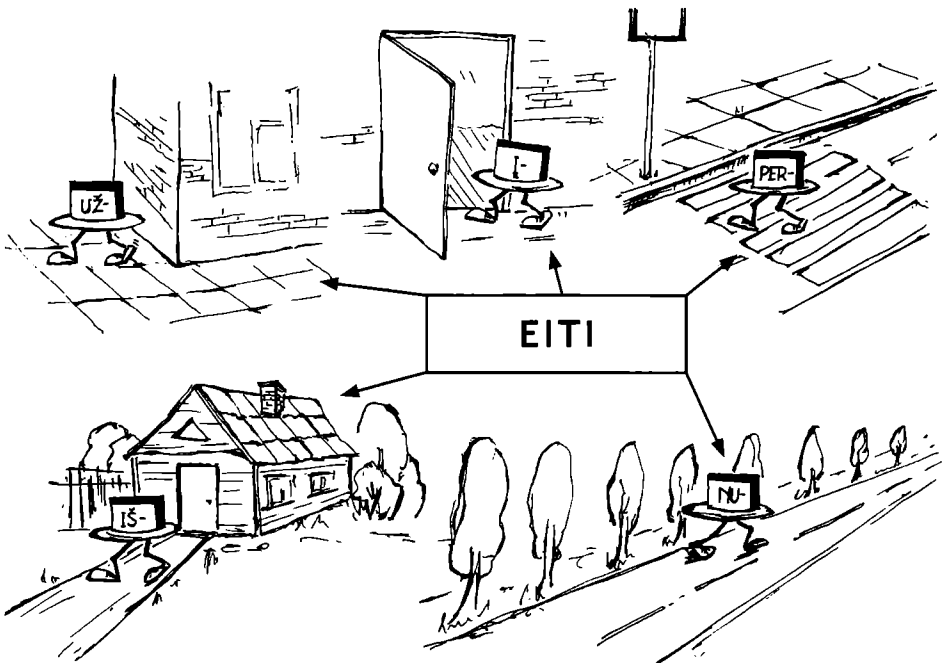
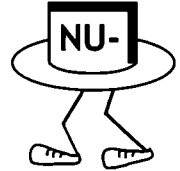
Kaip padarytas naujas žodis?

Kuo skiriasi žodžių reikšmės?

Priešdėlio
skrybėlė

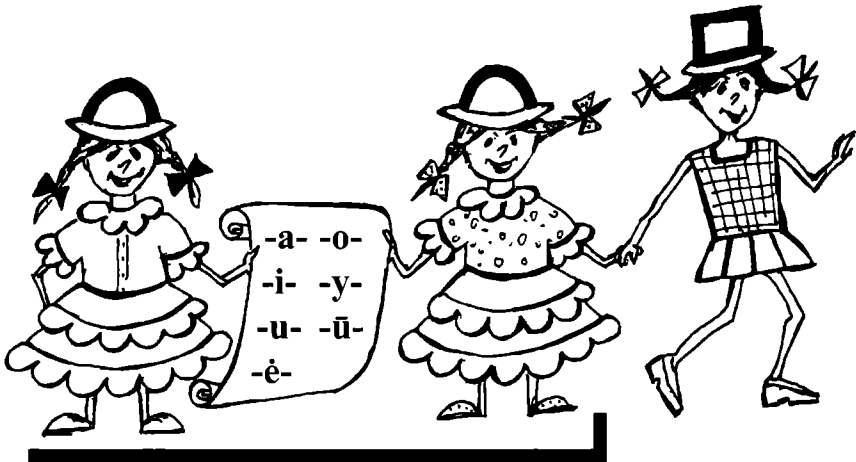

SUDURTINIAI ŽODŽIAI

Lapkritis, švarraštis, pusseserė, pienburnis, keturlapis, geografija, biografija...

Žalgiris, Juodupė, Gintaras, Gintautas, Vytautė, Vaišnoras, Butginas, Varkalis, Mildažis...

Veiksmazodis, vidudienis, šaligatvis, Gediminas, galvosūkis, žemėlapis, dailyraštis, kojūgalis...

Bulviakasis, grėbliakotis, lygiateisis, plačialapis, saldžiarūgštis, rugiagėlė...

V. RAŠYKIME PAGAL TAISYKLES

PRIEŠDĒLIŲ *sq-* IR *i-* RAŠYBA

Są-	Tikriname	Priešdėlio nėra
Sąjūdis	Sujudo	Sabalas (<i>brangiakailis žvėrelis</i>)
Sąjunga	Sujungė	Sakalas (<i>plėšrus paukštis</i>)
Sąlyga	Sulygo	Samana (<i>drėgnų vietų augalas</i>)
Sąmonė	Sumanė	Sapalas (<i>niekų kalba</i>)
Sąnašos	Sunešė	
Sąrašas	Surašė	
Sąnarys	Sunėrė	
Sąsiuvinis	Susiuvo	

Į-	Rašome tik lietuviškuose žodžiuose	Pastaba
Įaugti		Lietuviško į- neturi žodžiai, kilę iš kitų kalbų: idealas, idiotas, ikona, iliustruoti
Įberti		
Įbėgti		
Įdegti	Yda, ydingas	
Įdomus	Yla	
Įeiti	Ypač (<i>labai</i>)	
Įkyrus	Ypatingas (<i>neįprastas</i>)	
Įmanomas	Yra (<i>buvo, bus</i>)	
Įtarus	Yra (<i>plyšta</i>)	

PRIEŠDĒLIŅ *ap-*, *at-*, *iš-*, *už-* RAŠYBA

Girdime priebalsi *b* prieš *d*, *g*, *z*, *ž*:

ap-

apdažē, apdējo, apdengē, apdžiūvo...
apgavo, apglēbē, apgriovē...
apzulino, apzujō...
apžiūrējo, apžergē...

Girdime priebalsi *d* prieš *b*, *g*, *z*, *ž*:

at-

atbēgo, atbarškējo, atbildējo...
atgavo, atgabeno, atginē, atgnybo...
atzujo, atzyliao, atzvimbē...
atžēlē, atžengē, atžiburiavo...

Girdime priebalsi *ž*, prieš *b*, *d*, *g*:

iš-

išbēgo, išbarškējo, išbildējo...
išdaužē, išdažē, išdrožē...
išgirdo, išgavo, išginē, išgriovē...
Negirdime priebalsio *š* prieš *s*, *š*, *z*, *ž*:
išsuko, išsakē; iššoko, iššovē;
išzyzē, išzvimbē; išžērē...

Girdime priebalsi *š* prieš *p*, *t*, *k*:

už-

užpyko, užpylē, užpuolē; užtiko, užtiško;
užkišo, užklimpo...
Negirdime priebalsio *ž*, prieš *s*, *š*, *z*, *ž*:
užsakē, užsuko; užšoko, užšalo; užzyzē, užzirzē;
užžēlē, užžērē...

PRIESAGŲ *-el-*, *-ot-*, *-uot-* RAŠYBA

 <i>-el-</i>	Turi maloniniai maži žodžiai	Pastaba
Vaikelis Miškelis Suolelis Vėjelis	Gėlelė Mergelė Saujelė Žolelė	Maloniniai maži žodžiai niekada neturi priesagos -ial-

 <i>-ot-</i>	Padaromi iš mot. g. daiktavardžių	„Neklauso“ taisyklės
Ašarotas, ašarota – ašara Kuprotas kuprota – kupra Rasotas, rasota – rasa Šakotas, šakota – šaka		Augalotas, augalota Pilvotas, pilvota Šerkšnotas, šerkšnota

 <i>-uot-</i>	Padaromi iš vyr. g. daiktavardžių	„Neklauso“ taisyklės
Akiniuotas, akiniuota – akiniai Batuotas, batuota – batas Cukruotas, cukruota – cukrus Raštuotas, raštuota – raštas Žvyruotas, žvyruota – žvyras		Kreiduotas, kreiduota Tešluotas, tešluota Banguotas, banguota

PRIESAGŲ *-esn-*, *-iaus-*, *-et-*, *-iav-* RAŠYBA

Būdvardžiai, kurie nurodo, kad ypatybės esama šiek tiek daugiau, visada turi priesagą su raide **e**:

 -esn-

Geresnis – geresnė; gražesnis – gražesnė;
bjauresnis – bjauresnė, žemesnis – žemesnė...

Būdvardžiai, kurie nurodo, didžiausią ypatybės kiekį, visada turi priesagą su **-ia-**:

 -iaus-

geriausias – geriausia;
aukščiausias – aukščiausia...

Skaitvardžiai visada turi priesagą su raide **-e-**:

 -et-

Dvejetas, trejetas, penketas...

Priesagą **-et-** turi įvardis „keletas“.

Būtojo kartinio laiko (Ką darė vakar?) veiksmažodžiai turi priesagą su **-ia-**:

 -iav-

keliavo, važiavo, žingsniavo...

Ši veiksmažodžio priesaga neturi balsio **-e-**.

Po **j** girdime **e**, bet rašome **a**: mojavu.

PRIESAGŲ *-iai*, *-yti* RAŠYBA

KAIP?

 -iai

Prieveiksmiai nelinksniuojami. Todėl neturi galūnių. Prieveiksmiai, kurie atsako į klausimą **kaip?**, visada baigiasi priesaga **-iai**: gerai, šaltai, baltai, gražiai, puikiai, žaliai, nuostabiai...

TAISYKLĖ

Kaip rašau? Skaitau? Kalbu?

Atsakyti jums galiu:

Gražiai. Puikiai. Tiksliai. Sklandžiai...

Nors liežuvis taria EI,

Bet visur rašau **-iai**, **-iai**, **-iai**!

KĄ DARYTI?

 -yti

Veiksmažodžio **bendraties** priesagoje visada rašoma **-y**:
Rašyti, skaityti, adyti, kirmyti, mėtyti, braižyti...

KĄ DARYS?

Ilgasis priesagos balsis **-y-** rašomas triskiemenių (be priešdėlių) bendračių (dalyti, rašyti, skaityti ir kt.) būsimąjo laiko veiksmažodžiuose:

Braižysiu, braižysi, braižys, braižysime, braižysite;

Dalysiu, dalysi, dalys, dalysime, dalysite;

Ginčysiu, ginčysi, ginčys, ginčysime, ginčysite...

GALŪNIŲ RAŠYBA

Vardininkas KAS? KOKS? KOKIE?

KAS? (Vienas)	KAS? (Daugiau negu vienas)
<u>Avis</u> <u>Šalis</u> <u>Vinis</u> -is	<u>avys</u> <u>šalys</u> <u>vinys</u> -ys
<u>Vaikelis</u> <u>Uosis</u> <u>Upelis</u> <u>Gaidys</u> <u>Genys</u> <u>Karys</u> <u>Kelias</u> <u>Svečias</u> -is -ys -as -ias	<u>vaikeliai</u> <u>uosiai</u> <u>upeliai</u> <u>gaidžiai</u> <u>geniai</u> <u>kariai</u> <u>keliai</u> <u>svečiai</u> -iai -iai -iai
KOKS? (Vienas)	KOKIE? (Daugiau negu vienas)
<u>Gražus</u> <u>Puikus</u> <u>Tylus</u> -us	<u>gražūs</u> <u>puikūs</u> <u>tylūs</u> -ūs
<u>Medinis</u> <u>Laukinis</u> <u>Auksinis</u> -is	<u>mediniai</u> <u>laukiniai</u> <u>auksiniai</u> -iai
<u>Viešnia</u> , <u>vyšnia</u> , <u>ponia</u> , <u>giria</u> , <u>žalias</u> , <u>žalia</u> , <u>trečias</u> , <u>trečia</u> -ia -ias	

Naudininkas (Moteriškosios giminės žodžiai). Vienaskaita

KAS?		KAM?		Pastaba
Katė		katei		Taisyklės „neklauso“ duktė – dukteriai
Laisvė	-ė	laisvei	-ei	
Mįslė		mįslei		
Sesė		sesei		
Marti		marčiai		
Pati	-i	pačiai	-iai	
Akis		akiai		
Nosis	-is	nosiai	-iai	
Ausis		ausiai		
Sesuo	-uo	seseriai	-iai	

KOKIA?		KOKIAI?	
Didelė		didelei	
Auksinė	-ė	auksinei	-ei
Medinė		medinei	
Graži		gražiai	
Puiki	-i	puikiai	-iai
Saldi		saldžiai	
Žalia		žaliai	
Trečia	-ia	trečiai	-iai

TAISYKLĖ

Jei tu kartais nežinai,
Ką rašyti: **-ei** ar **-iai**,
Pažiūrėk į vardininką
Ir žinosi, kur kas tinka.

Jeigu **-ė** vardininke,
-ei rašyk naudininke.
Bet jei **-ė** tenai nerasi,
-ia tuomet rašyki drąsiai.

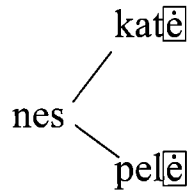
Dar, vaikeli, paklausyk:
Dukteriai su **-ai** rašyk.

(A. Jarmala)

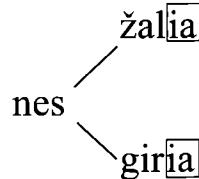

TIKRINAME

- katei, pelėi
- katė, pelė
- su katė, su pelė
- katės, pelės

- žaliai giriai
- žalia giria
- su žalia giria
- žalias girias

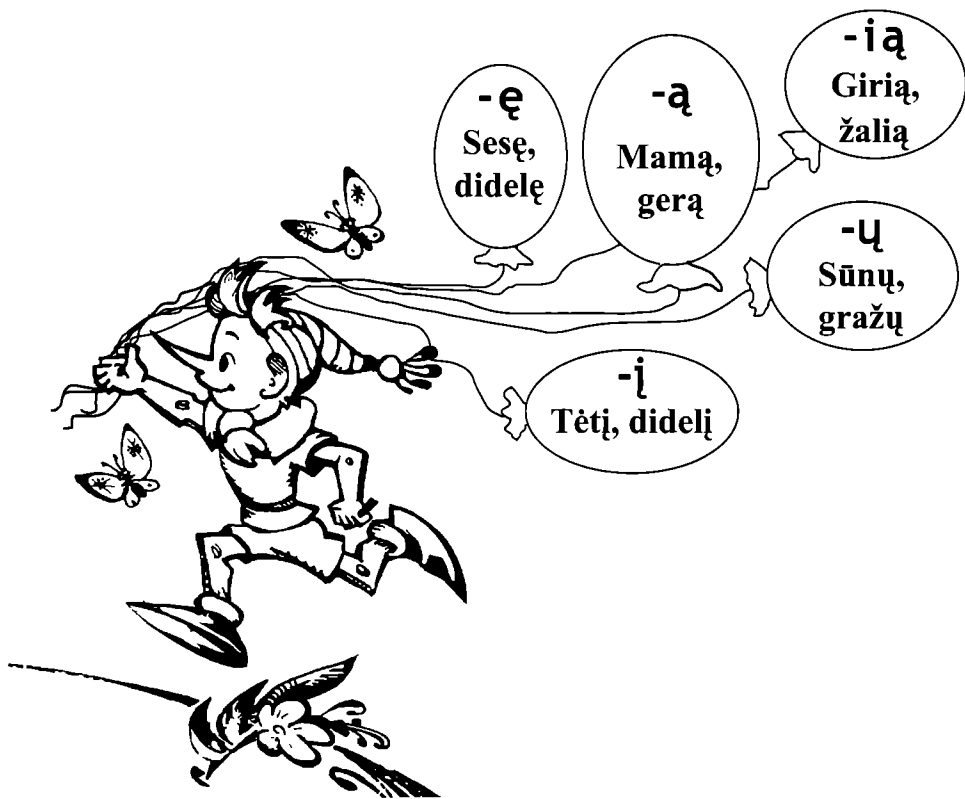

Galininkas. KĄ VIENA? KOKĮ VIENA?

TAISYKLĖ

Ką vieną matau kasdieną?
Tėti, mama, brolių mažą.
Sviedinuką gražų gražų.
Sesę Valę, draugę Stasę...
Matau vieną... KĄ VIENA? KĄ?
Rašysiu raides **i**, **u**, **ę** ir **ą**.

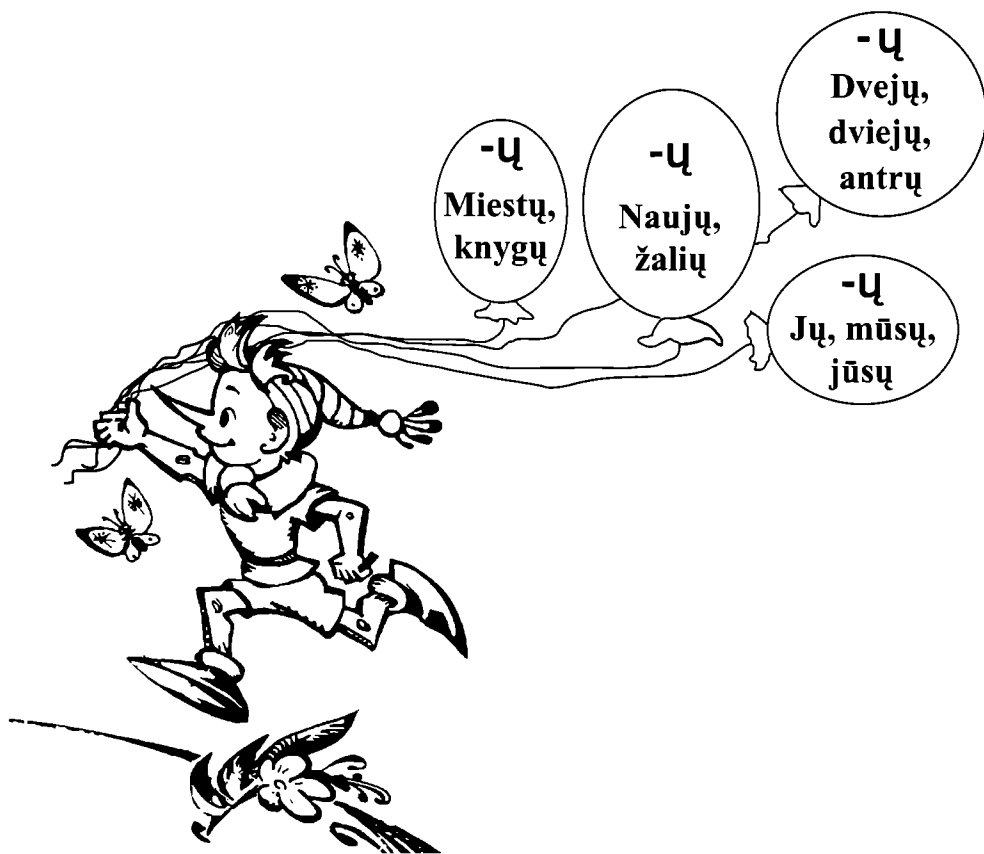

Rašome vns. gal. **-ę**, nes vard. **-ė**: žemę – žemė;

Rašome vns. gal. **-ia**, nes vard. **-ia**: giria – giria.

-i: švelnia – švelni.

Daugiskaitos kilmininkas. KO DAUG? KOKIŲ DAUG?

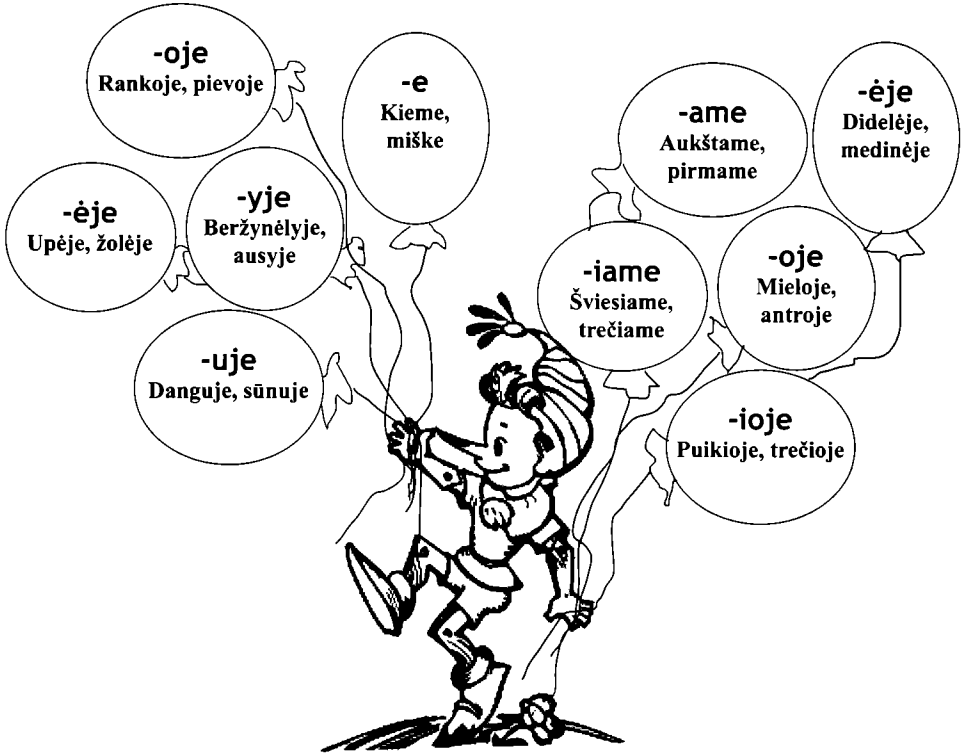

Žodžiai, kurie atsako į klausimus KO DAUG? KOKIŲ DAUG?,
visada turi galūnę -ų.

Vietininkas. KUR? KAME? KOKIAME?

Vienaskaita

TAISYKLĖ

Tupi žvirblis *kur? kame?*

Visi žino – kamine.

Saulė šviečia *kur? kame?*

Žinoma, kad danguje.

Kur? kame? kur? kame?

Rašom E pabaigoje

(G. Šimėnaitė)

Žodžiai, kurie atsako į klausimus KUR? KAME? KOKIAME? KOKIOJE?, visada baigiasi **-e**.

Daugiskaita. KUR? KAME? KOKIOSE? KOKIUOSE?

-ose

Moteriškoji giminė

Ranka – rankose
Vieta – vietose
Graži – gražiose
Skaidri – skaidriose
Pirma – pirmose
Trečia – trečiose
Ji – jose

-uose

Vyriškoji giminė

Miškas – miškuose
Kalnas – kalnuose
Geras – geruose
Gražus – gražiuose
Trečias – trečiuose
Jis – juose

ĮSIDĖMĖTINOS GALŪNĖS

KO? – manęs, tavęs, savęs.

KĄ? – mane, tave, save.

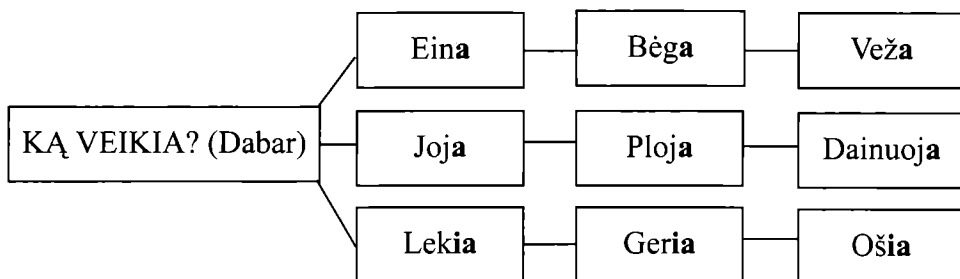
KIEK TURIU? KĄ TURIU?

(11–19): vienuolika, dvylika, trylika, keturiolika, penkiolika, šešiolika, septyniolika, aštuoniolika, devyniolika arba keliolika litų.

(40–90): keturiasdešimt, penkiasdešimt, šešiasdešimt, septyniasdešimt, aštuoniasdešimt, devyniasdešimt litų.

VEIKSMAŽODŽIŲ GALŪNĖS

Esamasis laikas (Es. 1.)

Žodžių, kurie atsako į klausimą KĄ VEIKIA?, galūnėje visada rašome **-a, -ia**:

Es. 1. vns. ir dgs. III asmuo – (i)a: ženg**ia**,
ir dgs. I asmuo – (i)ame: žengi**ame**,
ir dgs. II asmuo – (i)ate: žengi**ate**.

TAISYKLĖ

Sniegu žaidžia, ledu čiuožia,
Klykia, rėkia, mikliai skuodžia,
Roges tempia, žiema džiaugias –
Šaltis nusigandęs traukias.

Kas KĄ VEIKIA? Kas KĄ VEIKIA?

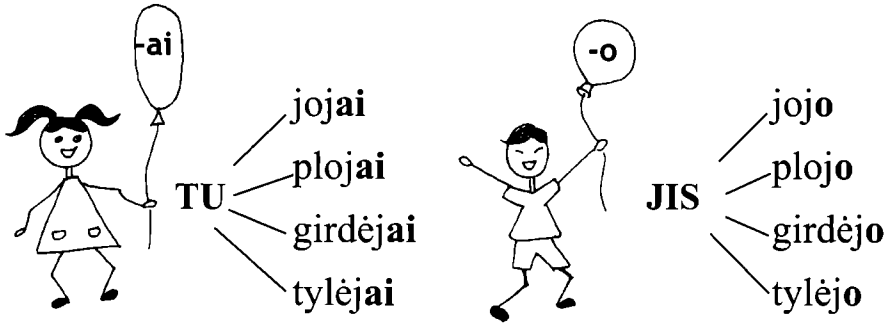
Šios taisyklės nieks nepeikia.

Veiksmo žody rašom **-ia**,

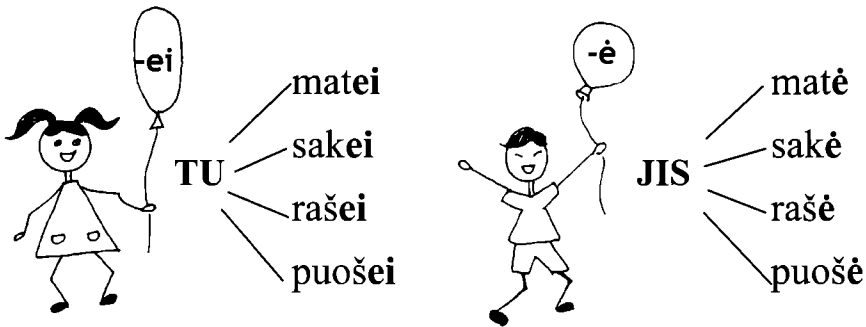
Nors ir girdim garsą E!

Būtais kartinis laikas (Būt. k. I.) KA VEIKEI?

Vns. II asmens galūnė priklauso nuo III asmens galūnės.

Kalbėjai – kalbėjo, žibėjai – žibėjo,
Prašei – prašė, skaitei – skaitė.

KA VEIKTŲ, jei galėtų?

Tik į šį klausimą atsakantys veiksmažodžiai turi nosinę raidę (-ų) galūnėje: pirktų, žaistų, keliautų, atostogautų, sportuotų, plaukiotų, augintų, skaitytų...

MIŠRIEJI DVIGARSIAI

i, u + l, m, n, r

Balsiai i, u visada trumpi. (Dvigarsis tame pačiame skiemenyje)	Nėra mišriojo dvigarsio (Skirtingi skiemenys)	Pastaba
il : pil-ti, il-gas, vil-kas	py-lė, ky-la	Įsidėmėti prieveiksmių priesagas: graž ^{yn} , blog ^{yn} , sen ^{yn} , jaun ^{yn} , pirm ^{yn} , atbul ^{yn} , art ^{yn} ...
im : gim-ti, im-ti	ra-šy-mas	
in : skin-ti, minkš-tas	sky-nė, gy-nė, ber-žy-nas	
ir : pir-mas, gir-ti	gy-rė, žvy-ras, py-ra-gas	
ul : bul-vė, tul-pė	tū-lo-ti	
um : klum-pės, trum-pas	dū-mai	
un : plunk-sna, sun-kus	pir-mū-nas, tū-noti	
ur : tur-tas, kur-ti	kū-rė, dū-rė	

NEAIŠKIAI TARIAMI PRIEBALSIAI

Tariant	Pavyzdžiai	Tikriname
s prieš č girdima š z prieš dž girdima ž	Mokesčiai Pavyzdžiui	Mokestis Pavyzdys
b prieš t girdima p ž prieš t girdima š š prieš d girdima ž s prieš d girdima z k prieš d girdima g	Dirbti, žnybti Vežti, drožti Ruošdavo Vesdavo Rūkdamo	Dirbo, žnybė Vežė, drožė Ruošė Vesti Rūko
Priebalsiai b, d, g, z, ž, atsidūrę šalia p, t, k, s, š, c, č, tariami kitaip negu rašoma. Tikrinama giminiškais žodžiais, kuriuose po neaiškaus priebalsio eina <i>balsis</i> arba <i>kitas priebalsis</i>.		

Ž ir Z RAŠYBA BŪSIMOJO LAIKO VEIKSMAŽODŽIUOSE

Bendratis	Tikriname	Būsimasis laikas
Drožti	drožė	Drošiu, droši, droš...
Ūžti	ūžė	Ūšiu, ūši, ūš...
Gręžti	gręžė	Gręšiu, gręši, gręš...
Grižti	grižo	Grišiu, griši, griš...
Zyžti	zyžė	Zysiu, zysi, zys...
Ziržti	zirzė	Zirsiu, zirsi, zirs...
Burgžti	burggė	Burgsiu, burgsi, burgs...
Urgžti	urggė	Urgsiu, urgsi, urgs...

MINKŠTUMO ŽENKLAS

Raidė *i* gali būti atskiras garsas. Jį tariame: balsis, muzika, lipa, pakilo, turi, neši...

Jei *i* netariame, tai raidės *i* „pareiga“ – suminkštinti prieš ją einančią priebalsę, palygink: lapų – lapių, žala – žalia, varo – vario, naro – nario, tylu – tyliau...

Tokia *i* vadinama *minkštumo* ženklu: varpeliai, čiulba, raidžių, siūlas, kelia, sausio, žaidžia, piešia...

MINKŠTUMO ŽENKLAS RAŠOMAS PO MINKŠTAI TARIAMO PRIEBALSIO PRIEŠ a, ą, o, u, ū, ų.

SKRIAUDŽIAMASIS PRIEBALSIS

Lietuvių kalboje yra vienas priebalsis, kuris visada tariamas tik minkštai. Tai priebalsis *j*. (Kiti lietuvių kalbos priebalsiai gali būti kieti arba minkšti).

Kartais garsas *j* tariamas, bet nerašomas:

- Lietuviškuose žodžiuose: *ieško, ietis, ieva, iešmas, iena...* (Tariame – *jieško*).
- Tarptautiniuose žodžiuose: *olimpiada, stadionas, čempionas, akvariumas, klientas...* (Tariant paryškintus balsius, įterpiamas *j*).

ISIDĖMĖTINOS RAŠYBOS ŽODŽIAI

Ąsa, ąsotis,
beąsis, ąžuolas,
ąžuolynas, žąsis,
žąselė, kąsnis,
kąsnelis, Kęstutis,
mįslė, trašos,
išgąstis, graža...

Drąsus, drįsti,
išsigąsti, švęsti,
skųsti, siųsti, tęsti,
tįsti, ištįsėlis, mąstyti,
pažįstamas...

Šiandien, gniūžtė,
vėliava, šiaudas,
medžiaga, rytoj,
viršuj, viduj,
atidus, atidžiai,
kompiuteris,
asilas turbūt...

Keletas, stebuklas,
pamatęs, parašęs,
atėjęs, kažkas,
pasiryžti, aukštyn,
žemyn,

AČIŪ!
DĖKUI!

Graso, gresia,
drasko, dreskia

Šia knyga siekiama kelių tikslų:

- atkreipti pradinukų dėmesį į žodžių įvairovę, pateikti pradinių leksikos žinių (geriau suvoks skaitomą tekstą);
- įtvirtinti ir šiek tiek išplėsti teorines žinias apie žodžių sandarą ir darybą (geriau gebės taikyti rašybos taisykles);
- susisteminti pagrindines lietuvių kalbos rašybos taisykles;
- piešiniais lavinti regimąją atmintį (geriau įsidėmės taisykles, gramatikos sąvokas).

ISBN 978-9955-863-32-8

9789955863328